

PREMII DE FRUMUSEȚE

Față de celelalte sporturi, șahul are un avantaj: partidele pot fi notate mutare cu mutare și reproduse de oricine, oriunde. Partidele meciului Kasparov — Korcinoi, transmise prin telex de agențiile de presă, erau rejucate la București la numai câteva ore după ce fuseseră disputate la Londra. După cum avem azi posibilitatea să ne delectăm revăzând partide jucate în urmă cu mai mult de un secol la Paris, Moscova, Berlin sau New York. Această șansă a șahului de a-i fi notate mutările a permis constituirea de-a lungul anilor a unui vast tezaur de partide la a cărui îmbogățire fiecare generație și-a adus și își aduce contribuția.

Nu e vorba însă doar de o acumulare cantitativă în rafturi de biblioteci. În 1876, domnul Lieders, proprietarul unei cafenele din New York și iubitor al șahului, a avut o idee bună. După ce a pus la dispoziție saloanele sale pentru organizarea unui concurs — era și acesta un mijloc onorabil de a-și spori clientela — Lieders a anunțat că va oferi un premiu bănesc celui ce va juca cea mai frumoasă partidă. Având astfel un stimulent în plus, Bird, un maestru al vremii, a recurs la o cascadă de sacrificii în înfînirea sa cu Mason, obținând premiul promis. Disputa, care ne îndată și azi, a prilejuit un admirabil joc al cailor albi pe care un comentator i-a numit „Cavalerii apocalipsului”. A fost prima partidă distinsă cu un premiu de frumusețe. De atunci, exemplul lui Lieders a fost urmat de mulți organizatori de turnee și partidele premiate au fost reproduse cu precădere în reviste și cărți. Dacă la început premiile erau acordate doar pentru combinații de mare spectaculozitate, ulterior criteriile de distincție au fost diversificate, luându-se în considerare și realizarea strategică a partidei sau importanța ei pentru teoria deschiderilor. Pentru a se stimula jucarea unor partide cât mai captivante pentru spectatori, la unele turnee s-au instituit chiar premii de frumusețe pentru fiecare rundă. A apărut însă și o problemă aparent surprinzătoare. Dacă șahul este considerat și o artă iar o partidă este

considerată drept o creație și primește un premiu de frumusețe, atunci de ce nu s-ar institui drepturi de ... autor? Chestiunea a fost discutată într-o comisie a FIDE (Federația internațională de șah), dar s-a văzut că problema este mult mai complicată decât se credea. Dacă ar exista astfel de drepturi de autor, atunci de ce ele să fie recunoscute doar învingătorului — oare învinsul nu a fost parte a acestei realizări artistice? Și dacă primele 10 mutări ale partidei au urmat cursul unei alte partide în care Fischer, să zicem, a avut o inovație teoretică, atunci nu ar trebui ca o parte a premiului să i se atribuie lui Bobby?

La începutul lunii februarie a devenit cunoscută o nouă formă de premiere. Pentru prima dată, în Uniunea Sovietică a fost instituit premiul de frumusețe pentru cea mai bună partidă jucată în anul anterior de către un jucător din URSS. Pentru anul 1983 premiile au fost acordate lui Gary Kasparov (pentru partida sa cu Portisch jucată la turneul din Niksic, Iugoslavia) și lui Vasili Smislov (pentru partida a șaptea din meciul său cu Ribli); a mai primit o distincție asemănătoare campioana mondială Maia Ciburdanidze pentru partida câștigată la ... un bărbat, maestrul internațional englez Murray Chandler, la turneul mixt de la Dortmund (R.F.G.). Iată deci una din partidele cele mai bune ale anului 1983, cea dintre Kasparov (cu albe) și Portisch: 1. d4, Cf6 2. c4, e6 3. Cf3, b6 4. Cc3, Nb7 5. a3, d5 6. c:d5, C:d5 7. e3, C:c3 8. b: c3, Ne7 9. Nb5+, c6 10. Nd3, c5 11. 0-0, Cc6 12. Nb2 Tc8 13. De2, 0-0 14. T:d1, Dc7. Făcând această mutare, Portisch era foarte liniștit și credea că partida o să se termine repede remiză. Vara trecută, într-o partidă jucată cu negrele contra lui Polugaevski, în această poziție albul a mutat 15.e4 și adversarii au convenit asupra egalității. Dar Kasparov nu a fost de acord și a venit cu o inovație care l-a surprins pe Portisch: 15. c4!, c:d4 16. e:d4, Ca5 17. d5! Albul străpunge centrul și deschide diagonala mare a nebulunii. El nu se teme că pierde pionul c4, deoarece a cal-

culat departe: dacă 17... C:c4 atunci 18. Dd4, g6 19. N: c4, D c4 20. De5!, f6 21. D:e6+, Tf7 22. d6 și, după cum a indicat Kasparov, albul câștigă ușor alit după T:c1 cîț și după Nd8. 17...e: d5 18. c: d5, N: d5 19. N:h7!, R:h7 20. T: d5, Rg8.

În poziția de mai sus, notează Kasparov în comentariul său, albul se gîndea să joace 21. Cg5 sau 21. Ce5 cînd, privind tabla, i s-a părut că nebulunul din b2 ar fi de prisos. Și l-a sacrificat! 21. N:g7!! Iată ce s-a întîmplat în continuare: 21... R:g7 22. Ce5, Tf8 23. Dg4+, Rf8 24. Df5, f6 25. Cd7+, T:d7 26. T:d7, Dc5 27. Dh7, Tc7 28. Dh8+, Rf7 29. Td3, Cc4 30. Tf1d, Ce5 31. Dh7+, Re6 32. Dg8+, Rf5 33. g4+, Rf4 34. Td4+, Rf3 35. Db3+ și negrul se recunoaște învins.

U. VĂLUREANU

Soluția problemei din ultima rubrică de șah: 1. Ch4? amenință 2. Dg5 mat. 1...Nf6 2. Cge2 mat; 1...Ne5! 1. Ce7? am. 2. Dg5 mat. 1...Ne5 2. Cd5 mat; 1...Nf6! Matul în două mutări poate fi obținut doar cu 1. Ce7! la apărările negre cu nebulunul existent maturile 2. Cg2 și 2. Cg5. Problema, compusă de St. Dietrich (R.D.G.), a fost distinsă cu premiul 1 la un concurs organizat de revista „Die Schwalbe”. Pentru a para amenințarea, negrul mută nebulunul c3 și deschide linia turei din a3, permițînd albului să dea mat, închinînd la rîndul său linia unei figuri proprii — a turnului din g1 și nebulunul din b7. O realizare modernă a vechii teme Somov.